

דְּרָגוֹת בְּקִיּוֹם הַמִּצְוָה

משגים המבטאים את המעמד
בְּקִיּוֹם הַמִּצְוָה, לְדַגְמָה:
'לַכְתָּחֻלָּה', 'בְּדִיעָבֵד', 'מִהַדְרִין',
'מִצְוָה מִן הַמִּבְחָר'.

מעמד

המצווה

משגים המבטאים
את המעמד ההלכתי
שֶׁל הַמִּצְוָה, לְדַגְמָה:
'דְּאוּרִיתָא', 'דְּרַבְנָן',
'גְּזֵרַת חֲכָמִים'.

נְסִיבוֹת בְּקִיּוֹם הַמִּצְוָה

משגים המתיחסים למצבים
שונים בעת קיום המצווה,
לְדַגְמָה: 'צָרַךְ גָּדוֹל', 'שְׁעַת
הַדְּחָק', 'כּוֹנֵה'.

יסודות התורה

משגים הקשורים
להשתלשלות ההלכה,
'לְדַגְמָה: 'גִּמְרָא', 'מִדְרָש'.

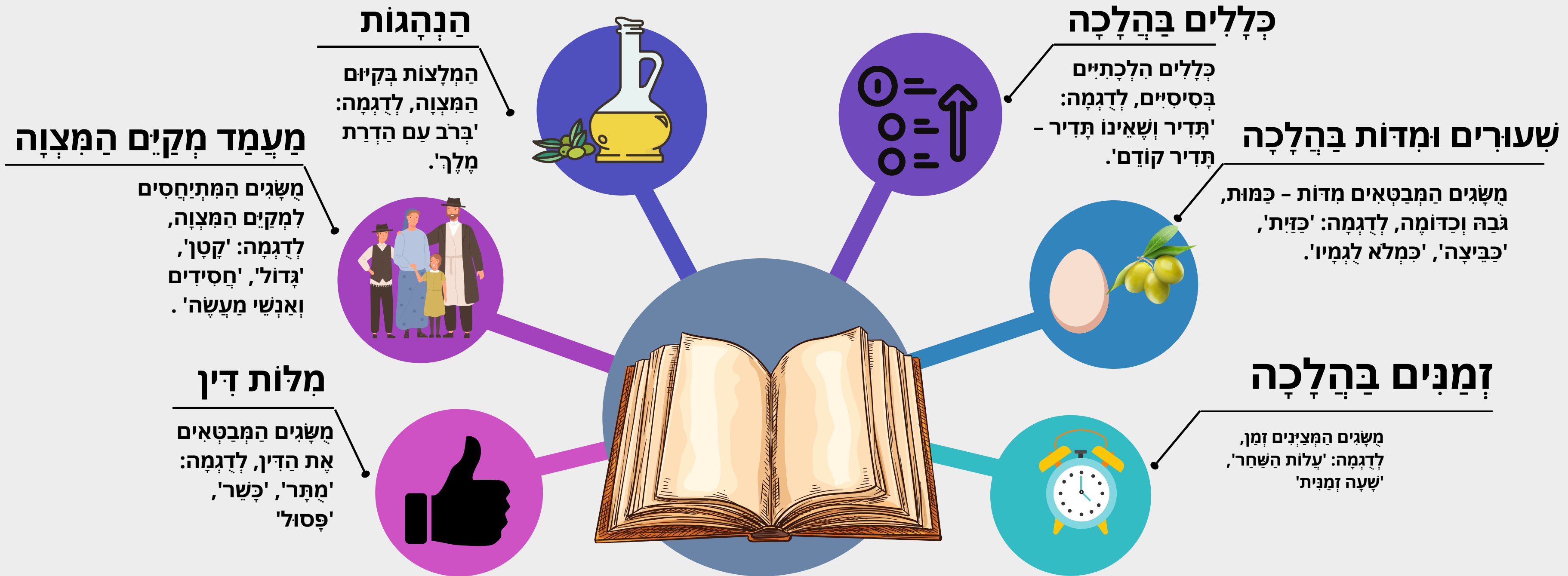

פּוּצְגִי בָּסִיס

מושגים שמצביעים על עקרונות שלפיהם נקבעת ההלכה.
הם מחולקים לקטגוריות הבאות.

מוציא בסים

מושגים שמצביעים על עקרונות שלפיהם נקבעת ההלכה.
הם מחולקים לקטגוריות הבאות.

יסודות התורה

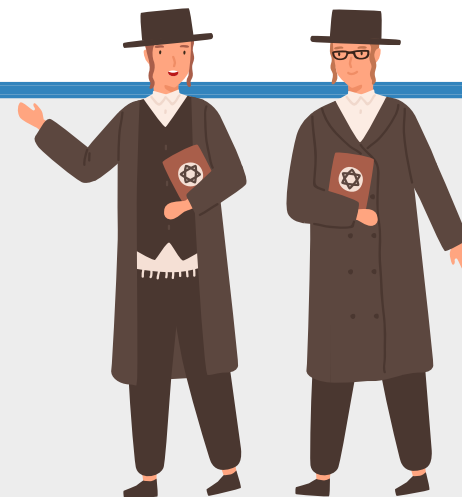

תורה שבכתב

התורה הכתובה (חמשה חמשי
תורה וספרי הנביאים
והכתובים). התורה שבכתב
כוללת את כל ספרי התורה,
נביאים וכתובים שאותם יש
ללמד לכתחלה מתוך הכתב.

תורה שבעל פה

הביאור לתורה שבכתב,
שנמסר מאת ה' למשה רבנו
בהר סיני יחד עם התורה
שבכתב, וגם כל מה שחכמי
התורה במשך הדורות
מוסיפים בביאור התורה.

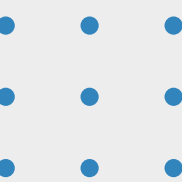

מצות עשה

מצוות שהצטוינו לקיימן.

מצוות לא תעשה

מעשים שאסור
לעשותם.

דראות בקיום המצווה

בדיעבד, לכתחלה

בדיעבד היא מלה בארמית שתרגומה הוא: 'כשעשה'. בדרך כלל מופיע בטוי זה כאשר נעשה דבר שלא כפי דרישות ההלכה המקוריות – ואז מורה לנו ההלכה מה עלינו לעשות כעת. מלה זו הפוכה למלה 'לכתחלה' המצביעה על הדרך בה ראוי לנהג.

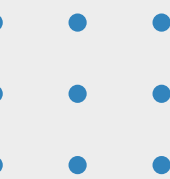
להקל, להחמיר

במקרה שבו יש ספק בהלכה או שיש מחלוקת בין הפוסקים, יש צורך להכריע אם לפסוק להיתר או לאיסור.

דין (מן הדין) / מעיקר הדין

כל פסק הלכה המורה כיצד יש לנהג. חובה על כל יהודי לקיים את הדינים הכתובים בהלכה (דין), בשונה ממנהג או הדור, שאינם חלים באפן שוה על כולם.

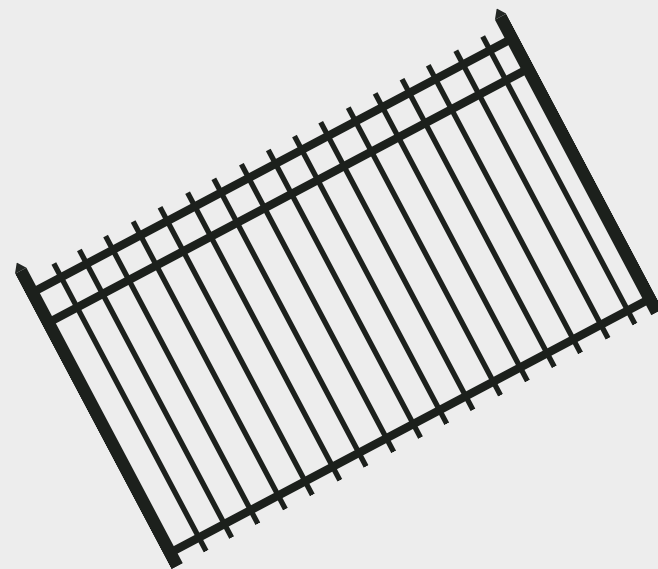

מצמד הפצווה

גזרת חכמים (סייג)

דבר שמותר לעשותו מן
התורה אך חכמים
שאסרו אותו כדי למנע
מאדם לעבר עברה
מהתורה.

תקנת חכמים

דבר שחכמינו זכרונם
לברכה תקנו או חדשו
בנושאים שבין האדם
למקום או בין האדם
לחברו.

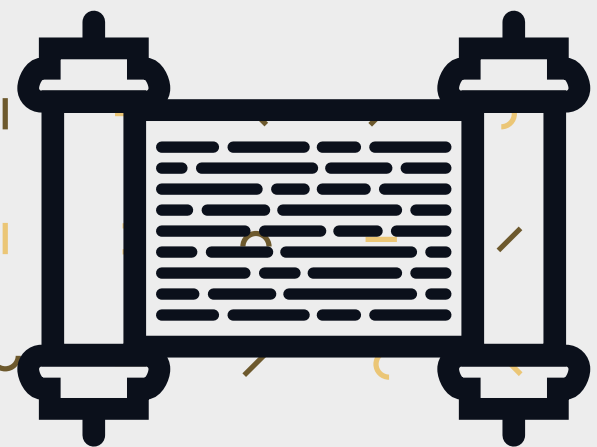

דאורייתא, דרבנן

תרי"ג מצוות הכתובות בתורה
נקראות 'מצוות דאורייתא' (מצווה
מהתורה). במהלך הדורות הוסיפו
חז"ל עוד מצוות, וכן גזרו גזרות
ותקנות, המכנות 'מצוות דרבנן' (של
חכמים). חובה עלינו לקיים באותה
מדה את המצוות מדאורייתא ואת
המצוות מדרבנן.

מנהג המדינה

המנהג המקובל במקום מסוים.
פעמים רבות במקומות שונים
נוהגים במנהגים שונים. חז"ל קבעו
שבדרך כלל אדם שמגיע למקום
שנוהגים בו מנהג מסוים עליו
לנהוג בהתאם למנהג שנהוג
באותו מקום, גם אם בדרך כלל
הוא נוהג אחרת.

נסיבות בקיום המצווה

וְדֹאמֹתָ

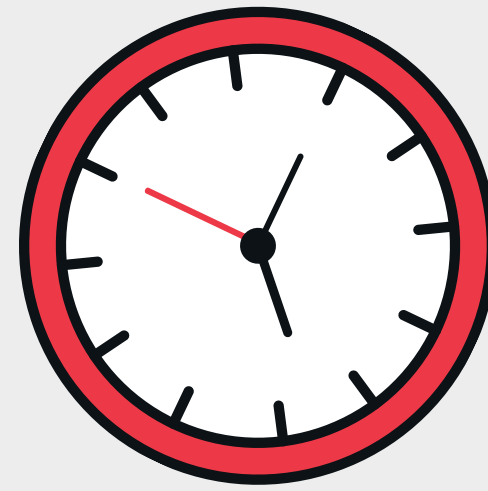
רשות היחיד

שטח השייך לאדם פרטי.
להגדרת המקום כ'רשות היחיד'
יש משמעות הלכתית רבות
בדיני נזיקין, דיני טמאה וטהרה,
דיני אבדה ודיני קניין.
בדיני שבת ישנה הגדרה שונה
לרשות הרבים.

רשות הרבים

אזור שאינו שייך לאדם פרטי
אלא לכלל.
להגדרת המקום כ'רשות הרבים'
יש משמעות הלכתית רבות
בדיני נזיקין, דיני טמאה וטהרה,
דיני אבדה ודיני קניין.
בדיני שבת ישנה הגדרה שונה
לרשות הרבים.

מצוה שהזמן גרמא

מצוה שהזמן גרמא-
מצוה שקיומה תלוי בזמן
מסים בלבד. כלומר,
מצוה שהזמן גורם לחיוב
קיומה.

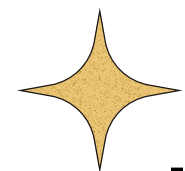
כונה (לכון, מכונים).

בקינים המצוות נדרש האדם
לרכז את מחשבתו לשם קיום
המצוה.
ישנם כמה סוגים של כוונה.
[כוונה בתפילה, במצווה,
להזיק, לאיסור וכו']

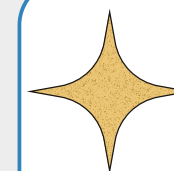
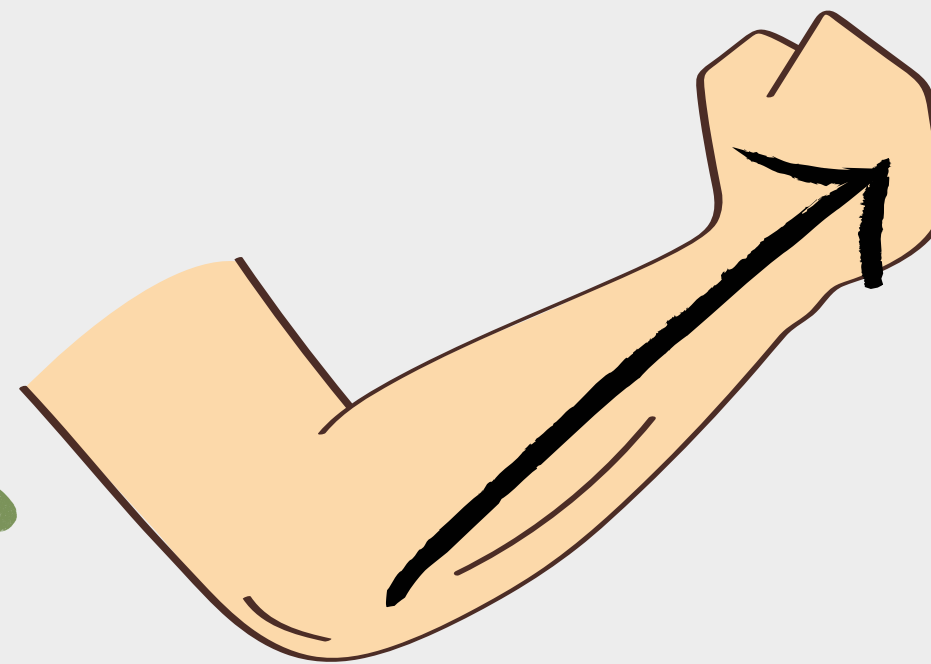

מידות בהלכה

ודאמאות

**כור - מידת נפח גדולה
ששוה לשלשים סאים.**

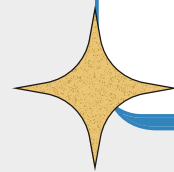
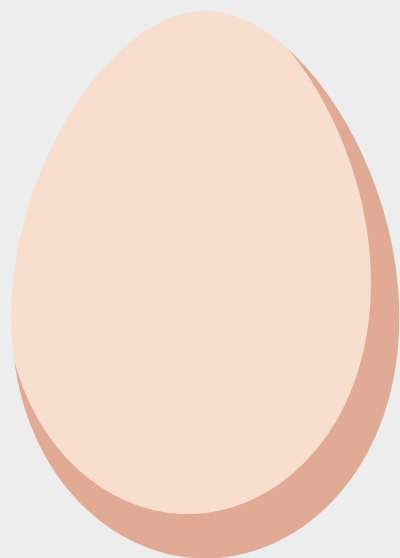

אַמָּה (אַמוֹת) - מִדַּת
אָרֶךְ: שְׁעוֹר אַמָּה הוּא 48
סֶנְטִימֶטֶר. לַמִּשָּׁל, גוֹבֵה
סוֹכָה הוּא עַד עֶשְׂרִים
אַמָּה.

מִיל - מִידַת אֹרֶךְ הַשּׁוּה
ל-2000 אַמּוֹת.

כביצה

מידה שמתשמישים בה לרוב
לעניני האוכל והיא שיעור
שני כזיתות 56 סמ"ק

ככותבת

שיעור השוה לתמר גדול
(גדול יותר מכזית)

כזית

28 סמ"ק. מידה שמתשמישים
בה לרוב עניני האוכל
שבהלכה.

מצמד מקיים הפצוזה

גר – גוי שקיבל עליו להיות יהודי ועבר תהליך גיור.

חכם – אדם שעוסק בתורה ומומחה בה.

חרש – לפי ההגדרה ההלכתית מדובר במי שאינו שומע ואינו מדבר ואין בו

דעת והוא נחשב כשוטה וקטן לעניינים שונים, ופטור מקיום מצוות.

קטן (קטנים) – ילד שטרם מלאו לו שלש-עשרה שנים (בר מצוה), או ילדה

שטרם מלאו לה שנים-עשרה שנים. קטן פטור מהתורה מקיום מצוות ואינו

נענש על עבירות.

עם ישראל כלול משלש קבוצות עיקריות: לויים וישראלים.

- הכהנים – הם משרע אהרן הכהן, והם בדרגת הקדשה הגבוהה. תפקידם

העקרי בבית המקדש היה לעשות את עבודות הקדש.

כהן גדול – הכהן הבכיר בבית המקדש, ובעל המעמד המקודש ביותר

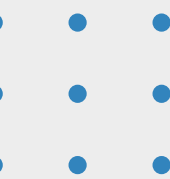
מבין הכהנים. הוא היחיד שנכנס לקודש הקודשים ביום כיפור.

- לויים – הם משרע לוי בן יעקב (למעט זרע אהרן הכהנים), והם בצלי קדשה פחותה יותר. גם להם היו כמה תפקידים בבית המקדש. ראו: 'לוי'.

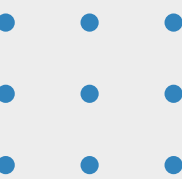
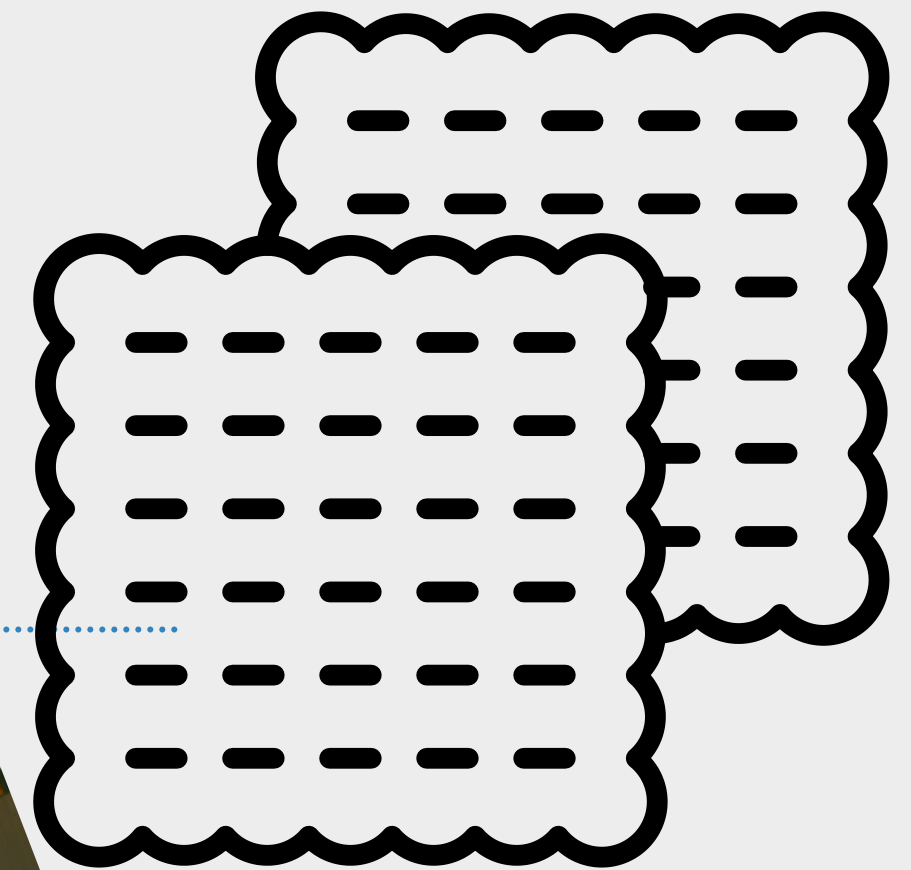
- ישראלים – הם רב עם ישראל, שבאו מכל בני יעקב למעט לוי. ראו: 'ישראל'.

שוטה – אדם שדעתו אינה צלולה באופן סביר ואינו אחראי למעשיו. לפי

ההלכה הוא פטור מהמצוות ופטור אם הזיק.

כללים והנהגות

נָשִׁים פְּטוּרוֹת מִמִּצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהֵזְמַן גְּרָמָה - נָשִׁים
פְּטוּרוֹת מִלְּקִיִּם מִצְוֹת הַתְּלוּיֹת בְּזִמָּן.
אל ישנה אדם מפני המחלוקת - דרישה מהאדם לא
לנהוג שונה מאנשים, כדי לא להרבות מחלוקות.
לדוגמה: יש מנהגים שונים לגבי עבודה בערב פסח
ומי שהולך ממקום שנוהגים לעשות מלאכה למקום
שלא נוהגים לעשות מלאכה צריך לנהוג כמו במקום
שהגיע אליו. (פסחים ד, א)
העוסק במצווה, פטור מהמצווה - אדם שעסוק בקיום
מצווה מסוימת, יהיה פטור ממצווה אחרת. לדוגמה:
מי שעסוק בקיום מצווה אחרת, פטור ממצוות
הישיבה בסוכה (סוכה ב, ד).

מיכות דין

ודאגאות

© REL TB

חִיּוּב, חֻבָּה,
חִיּוּב (פֶּטוּר)

פֶּטוּר (פֶּטוּרוֹת),
לִפְטוּר

כָּשֶׁר (כְּשָׁרָה,
כְּשָׁרִים,
כְּשָׁרוֹת) -

פֶּסוּל (פֶּסוּלָה,
פּוֹסֵל)

מִתָּר (מִתִּירִים)

אִסוּר (אִסוּר,
אִסוּרִין)

הנחייה הלכתית לעשייה: חובה לעשות.
(או פטור מעשיית (המצווה).
ב. חיוב עונש או קרבן במקרה של עבירה (וכן פטור).
ג. חיוב בתשלום בדיני ממונות בנזק, גניבה וכדומה (או פטור (מתשלום)

א. הנחייה הלכתית לעשייה: פטור מלעשות.
ב. פטור מעונש במקרים מסוימים של עבירה.
ג. פטור מתשלום בדיני ממונות במקרים מסוימים.

חפץ שאפשר לקיים בעזרתו מצוה, או דבר מאכל שמותר לאכלו.

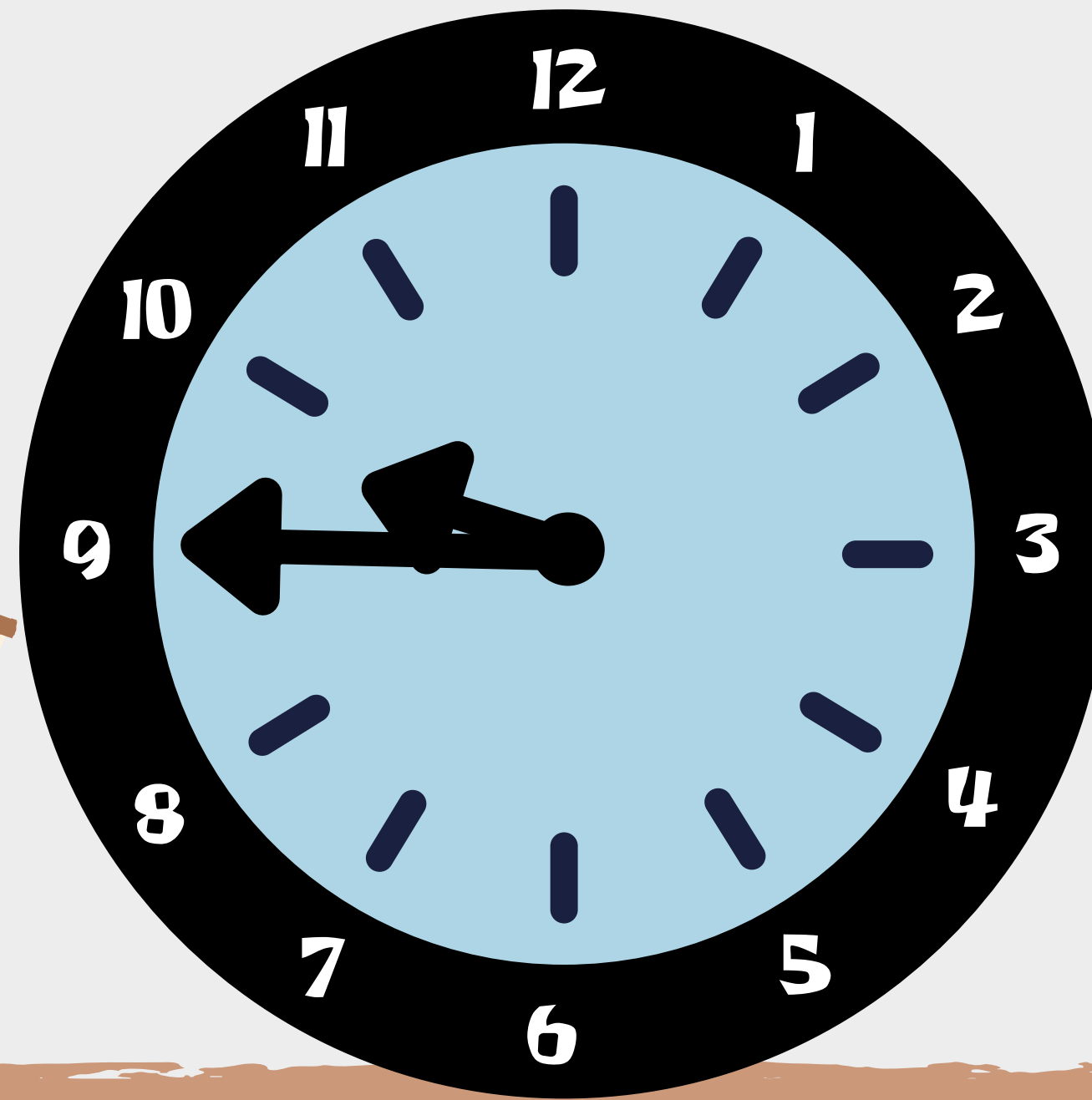
פסול (פסולה, פוסל)
א. חפץ שאי אפשר לקיים בו מצוה משום שאינו מתאים לדרישות ההלכה.
ב. אדם שפסול לעדות

מעשה שאין איסור לעשותו או מאכל שאין איסור לאוכלו או חפץ שאין איסור להשתמש בו.

'אסור' הוא שם כללי לכל דבר שנאסר מהתורה או על ידי חכמים.

זמנים בהלכה

חצות - חצות היום - חצי היום.
חצות הלילה - חצי הלילה.
מי שלא התפלל בפילת שחרית יכול להתפלל בדיעבד עד חצות היום.
לכתחילה יש לקרוא קריאת שמע עד חצות הלילה.

הנץ החמה - תחילת הבקר, כאשר גוף השמש מתחיל להפציע, לעלות ולהראות באפק המזרח.
הנץ החמה הוא תחילת הזמן לקיום מצוות התלויות ביום.

בין השמשות - סמוך למנחה חצי שעה לפני שמגיע זמן תפילת מנחה.

פלג המנחה - 'פלג' פרושו חצי. הכונה היא לחצי מזמן 'מנחה קטנה' - שעה זמנית ורבע קדם שקיעת החמה. יש הנוהגים להתחיל להתפלל תפילת ערבית מפלג המנחה.

צאת הכוכבים - תחילת הלילה - זמן שבו אפשר לראות ברקיע שלשה כוכבים קטנים. צאת הכוכבים הוא תחילת הזמן של קיום מצוות קריאת הגדה בליל הסדר.

עלות השחר (עמוד השחר) - הזמן שבו מתחיל להאיר אור היום, עוד לפני שהשמש עצמה נראית.
מקביל לחשב את זמן 'עלות השחר' כ-90 דקות לפני זמן 'הנץ החמה'. החל מעלות השחר אפשר לקיים בשעת מצוות התלויות ביום.